

Begreppet totalförsvaret har numera vunnit burskap i svenska språket. Man tänker emellertid sällan på hur det uppkommit eller vad det egentligen innebär. Vad är då bakgrunden till att vi fått ett svenskt totalförsvaret?

DET TOTALA KRIGET

Före första världskriget avgjordes konflikter mellan nationerna i stor utsträckning genom uppgörelser på slagfälten mellan väpnade styrkor. Civilbefolkningen berördes i huvudsak endast indirekt av dessa uppgörelser — med undantag för den som bodde i stridszonerna.

Första världskriget innebar en utveckling mot allt större härar och flottor som ställde stora krav på kommunikationer och industri för sitt underhåll. Tillkomsten av flyget, som kunde nå långt bakom stridslinjerna, fick stor betydelse för civilbefolkningen. Avgörandet föll nu inte längre enbart på slagfälten. Utgången var även beroende på den insats som kunde göras mot kommunikationer och industrier och så småningom mot civilbefolkningen.

Det räckte inte längre för en nation som ville värna sin frihet och sitt oberoende att ställa upp slagkraftiga väpnade styrkor. Man måste också förbereda och organisera försvaret av det civila samhället. Utvecklingen mellan de båda världskrigen pekade allt mer mot ett to-

talt krig. Det totala kriget tvingade fram ett totalt försvaret.

I vårt land har totalförsvaret vuxit fram successivt från mitten av trettio-talet.

ETT UTVECKLAT LUFTSKYDD

Först kom luftsnyddet — till värn för civilbefolkningen. Luftsnyddet har utvecklats från en ringa omfattning till det civilförsvaret vi har i dag med bl.a. omfattande utrymningsplanläggning, ett stort antal skyddsrum och effektiva undsättningsstyrkor.

Det ekonomiska försvaret organiserades av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, och dess omfattande verksamhet leds och samordnas nu av överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap.

Även om informationsstyrelsen under kriget sökte fylla en uppgift inom det psykologiska försvaret, har vi först genom beredskapsnämnden för psykologiskt försvaret fått en organisation som svarar för planeringen inom denna viktiga sektor. Tillkomsten efter hand av de här nämnda totalförsvarfsfunktionerna har lett till att vi talar om en indelning av totalförsvaret i fyra grenar: krigsmakten, civilförsvaret, det ekonomiska försvaret och det psykologiska försvaret.

EN RÄTTVISARE BILD

Emellertid måste vi säga oss, att denna

indelning inte ger en fullständig och rättvisande bild av vårt totalförsvarfs uppbyggnad. I totalförsvaret ingår en rad andra viktiga funktioner, som i många fall kan betraktas som stödfunktioner till de fyra nämnda verksamhetsområdena. De är dock ofta av den betydelse och omfattning, att de borde ses som självständiga funktioner. Vi har bl.a. kommunikationer av skilda slag, den civila sjukvården, polisorganisationen, arbetsmarknadsverket och mycket annat. Dessa är funktioner skapade för fredssamhället, men med avgörande betydelse om vi kommer i krig.

Totalförsvarfsorganisationen är inte statisk. Den förändras i takt med samhällsutvecklingen. Kontinuerligt ombildas befintliga funktioner och nya tillkommer. Som exempel härpå kan nämnas att inlemmandet av kommunerna i totalförsvarfsorganisationen nu pågår och att ett flertal centrala totalförsvarfsmyndigheter under 1967 ombildats.

I SÅVÄL FRED SOM KRIG

En vägledande princip för vårt totalförsvaret är att var och en, som har ansvar för en viss verksamhet i fredssamhället, skall ha ansvar för denna verksamhet också i krig. Härigenom säkerställer vi en smidig övergång från fredssamhället till krigssamhället. På detta sätt har också ansvaret för totalförsvarfsverksamheten förankrats

● ● I vidaste bemärkelse utgör totalförsvaret hela det samlade svenska samhället sedan det organiserats för krig, ett samhälle som måste ta varje man och kvinna och alla sina materiella resurser i anspråk för att lösa uppgiften att försvara vår frihet och vårt oberoende, skriver departementsrådet LARS R LJUNGGREN i den här artikeln. ● Departementsrådet Ljunggren är chef för den avdelning inom försvarsdepartementet som har till uppgift att sköta samordningen mellan totalförsvarfs olika grenar. ● ● ●

i hela statsförvaltningen och även i den kommunala förvaltningen.

Vi tror att detta system — tillsammans med vår allmänna värnplikt och vår civilförsvarspflicht — ger en helt annan tyngd åt den fredsbevarande effekten, som ju måste vara totalförsvarets främsta mål. En helt annan tyngd än vad man skulle få ut av en exklusiv försvarsorganisation som sköttes av experter och till vilken svenska folket bara bidrog skattevägen.

Ett bevis på riktigheten i denna tes är det levande försvarsintresse som kommer till uttryck genom våra frivilligorganisationer inom de viktigaste områdena av vårt totalförsvar. Dessa organisationer skapar intresse för vårt försvar hos många och ger många män och kvinnor utbildning, så att de kan fylla en uppgift inom totalförsvaret i krig.

SAMORDNINGSKRAV

Dagens samhälle är komplicerat — och än värre kommer det att bli. Åtgärder på ett samhällsområde berör oftast flera andra. Krav på ökad planering och samordning ställs. Dessa förhållanden gäller även totalförsvaret, som ju i hög grad ingriper i skilda samhällsområden.

Samordningen i fred syftar härvid främst till att fördela resurserna mellan de skilda områdena inom totalförsvaret så, att ingen länk i kedjan blir svagare

än den andra. Utvecklingen inom totalförsvaret har drivit fram särskilda åtgärder för att tillgodose detta behov av samordning. Inom regeringen ligger ansvaret här för på försvarsministern i fred. Denne har alltså två uppgifter: dels är han målsman för det militära försvaret, civilförsvaret och det psykologiska försvaret, dels svarar han för att samordning sker mellan skilda åtgärder inom totalförsvarets olika delar.

Försvarsrådet, som har statsministern som ordförande, utgör ett kontaktorgan mellan regering och centrala totalförsvarsmyndigheter. Vid dess sammanträden redovisas och diskuteras olika aktuella totalförsvarsproblem.

DEN CENTRALA NIVÅN

Ett annat organ med samordningsuppgift är totalförsvarets chefsnämnd. I nämnden ingår cheferna för våra viktigaste totalförsvarsmyndigheter. Ordförande i nämnden är nu överbefälhavaren. Samordningen avser här problem på central nivå mellan de olika totalförsvarsmyndigheterna. Såväl försvarsrådet som chefsnämnden har regelbundna sammanträden och har sökt skapa en fast rutin för sin verksamhet.

I krig blir samordningsproblemen av annan karaktär. Det gäller då att samordna krigsansträngningarna så, att tillgängliga resurser utnyttjas på effektivast möj-

liga sätt. Problemen fordrar ofta en snabb lösning och därför är samordningsorganen av typen försvarsråd och chefsnämnd icke lämpliga. Deras verksamhet upphör därför vid krig. Huvudansvaret för samordningen av krigsansträngningarna ligger då på statsministern som övertar ansvaret från försvarsministern.

BEREDSKAPEN AVGÖR

Det räcker inte bara att ha ett väl utbyggt totalförsvar med en omfattande organisation och stora resurser. Dess beredskap är av avgörande betydelse om det skall ha en fredsbevarande effekt. Vi har ju inte möjlighet att, som stormakterna, ha stora väpnade styrkor ständigt stående stridsberedda. Vi bygger vårt militära försvar på en hempermitterad krigsmakt, som har möjlighet att snabbt mobilisera. Även de civila delarna av totalförsvaret måste snabbt kunna höja sin beredskap och övergå till krigsorganisation. Det är härvid viktigt att få en jämn höjning inom alla delar av totalförsvaret, så att ingen gren kommer på efterkälken och äventyrar totalförsvarets samlade effekt.

I vidaste bemärkelse utgör alltså totalförsvaret idag hela det samlade svenska samhället, sedan det organiserats för krig. Ett samhälle som måste ta *varje* man och kvinna och *alla* sina materiella resurser i anspråk för att lösa uppgiften att försvara vår frihet och vårt oberoende. ■

Totalförsvaret inbegriper:

**Varje man och kvinna
och
alla materiella resurser**